

Till läsningen: I rundjurets hals finnes ett tydligt sk ×, framför 1 **b** en punkt, det vanliga sk mellan orden i inskriften. 18 **i** är icke stunget. Säkert stunget (med en tydlig prick) är där- emot 30 **e**. — Hadorph har, i sin uppteckning av inskriften: 42 **u**; träsnittet (B 177) har en upp- och nedvänd **u**-runa. Framför 1 **b** ett ×; likaså Dybeck och Brate. — Dybeck: 42 **f**. — Brate 18, 30 **e**, 42 **f**.

Björn, Finnvids son, förekommer även i inskriften på U 130, som han har låtit rista efter Olev, sin broder. Det omtalas här, att bröderna hörde hemma i Älgesta, som var »deras odal och ättarv». Denna gård ligger 1 km. N om Husby-Ärlinghundra kyrka. Var runstenen U 433, som sedan tidig medeltid suttit inmurad i kyrkväggen, ursprungligen har stått, är obekant. Det kan ha varit vid fädernegården Älgesta, varifrån den då har blivit förd till kyrkan i samband med kyrkobygget.

Det är en liten och mycket enkel sten, som Björn har låtit resa till minne av sig själv. Vida mera betydande, både konstnärligt och språkligt, är den ristning, som han lät utföra på hällen vid Nora till sin broders minne (U 130).

434. Husby-Ärlinghundra kyrka.

Litteratur: B 177, L 544, D 2:213. J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 136; UFT h. 2 (1872), s. 31.

Avbildningar: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 177); Dybeck a. a.

Detta fragment av en runsten fanns, enligt anteckning i Peringskiölds *Monumenta*, i »Hussby venstra stiglucka» (B 177: »Kyrkomuren», L 544: »V. stigluckan»). På 1720-talet nedrevos de båda stigluckorna, och nya uppfördes i stället. Dessa ha funnits kvar till år 1834. Dybeck fann ett stycke av stenen »i nordvestra bogårdshörnet». Tydligen har stenen blivit sönderslagen. Under senare tid har intet kunnat återfinnas.

Fragmentet har varit ung. 0,90 m. långt och 0,70 m. brett. Det kan ha tillhört övre delen av en runsten, men själva toppen har varit avslagen. Både början och slutet av inskriften saknas därför.

Inskrift:

... **kiara** · **r** - ... - **kitil** · **faður** ...
 5 10 15

... *gæra* ... *Kætill*, *faður* ...

»... göra ... Kättil, (sin) fader ...»

Till läsningen: 6 **r** finnes endast hos Dybeck. Runan 9 har sannolikt varit **k**. Övre delen av bst saknas och har väl troligen varit förstörd.

Namnet på fadern synes ha varit *Kætill*. Mellan ordet **kiara** och 9 **k** har knappast funnits plats för mera än de båda ord, som äro nödvändiga: »runor» och »efter», icke för en förled i ett sammansatt namn.

435. Husby-Ärlinghundra kyrka.

Pl. 68.

Litteratur: B 178, L 542. J. Hadorph, Resejournal 1682; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 136; UFT h. 2 (1872), s. 30.

Äldre avbildning: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 178).

Runstenen är inmurad i liggande ställning i sakristians norra vägg, med underkanten 1 m. ovan markytan. Den ligger omedelbart t. h. om fönstret.

29—45272. *Upplands runinskrifter*.

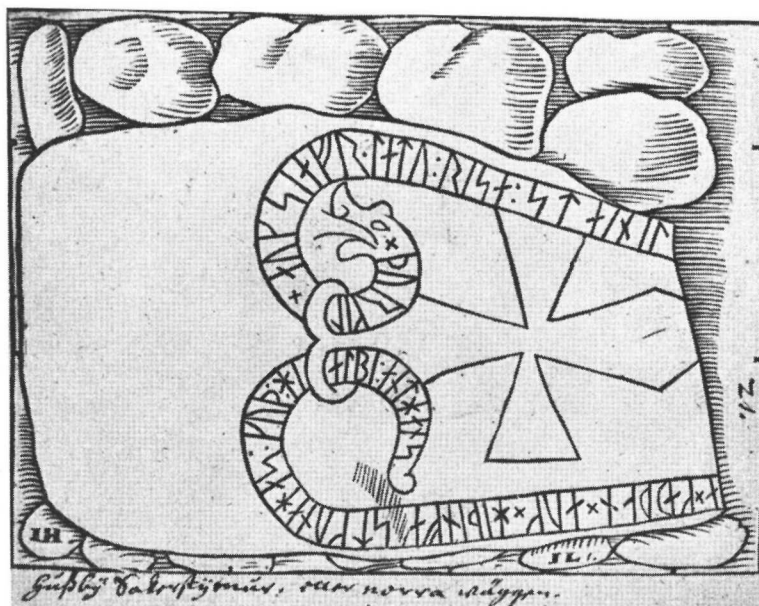

Fig. 146. U 435. Husby-Ärlinghundra kyrka. Efter B 178.

Enligt Hadorph fanns runstenen »Norr i Sakerstieväggen». Härmed stämmer uppgiften i Peringskiölds *Monumenta*: »Husby Sakerstijmur eller norra väggen» (B 178 och L 542: »Sakerstiemuren»). Den har sedermera blivit täckt av tjock rappning och har sålunda varit oåtkomlig. I april 1945 blev stenen återfunnen av docent Sven B. F. Jansson; rappningen högs bort, och ristningen rengjordes.

Ljusgrå granit. Toppstycket av stenen är avslaget. En del av inskriften har härigenom gått förlorad. Höjd 1,95 m., bredd (nedtill över ristningens nedersta del) 1,25 m. Ristningen är i stort sett tydlig.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter B 178):

× purkil × auk × siafi × laþu × risa × stain[il] . . . a × kauptan × auk × hipinfast : kuna has : kup : hialbi :
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60
 ant : hans × aukusmupi ×
 65 70 75

Torkell ok Siafi letu reisa stenhæll(?) . . . -a goðan, ok Hedinfast, kona hans. Guð hialpi and hans ok Guðs móði[r].

»Torkel och Säve läto resa stenhällen . . . en god . . ., och Hedenfast, hans hustru. Gud och Guds moder hjälpe hans ande.»

Till läsningen: 9 **k**, 10 **s** och 11 **i** äro skadade upptill. Övre delen av r. 11 är borta, och man kan därför icke med full säkerhet avgöra, om runan har varit ett **i**, ett **t** eller ett **l**. Sannolikt har den varit **i**, utan bst upptill. I 16 **a** är bst något grundare än hst; dock säkert **a**. I 17 **t** är v. bst skadad; runan har dock säkerligen varit **t**. 20 **i** är icke stunget. Efter 27 **n** är stenen avslagen, och något mera finnes ej kvar av inskriften på v. sidan. På h. sidan upptill fortsätter inskriften med ett **a**, som har utgjort sista runan i ett f. ö. förlorat ord. 31 **k** är icke stunget. Binderunan 32 **au** är tydlig. 40 **i** är sannolikt icke stunget. Mellan 45 **a** och 46 **s** är avståndet stort, på grund av att stenytan genom ojämnhet här har varit otjänlig att rista. I 55 **k** är ytan skadad och ojämn mellan hst och bst; runan har sannolikt icke varit stungen. Inskriftens avslutning 71—79 × **aukusmupi** × står på korset; den har icke varit iakttagen av Hadorph. Framför

71 **a** finnes ett **x**, likaså efter 79 **i**. Men intet **sk** finnes efter 73 **k** eller 75 **s**. 79 **i** är skadat upp- till och jämförelsevis ottydligt. Därefter finnas inga säkra spår av runor.

Hadorph återger i sina anteckningar inskriften alldeles lika som B 178; sålunda 10—14 **siafr**, 16 **a**, 23—29 **stainil**, 32 **au**. Hadorph har tydligen uppfattat denna runa som en binderuna av **a** och **u**; han tecknar ett **u** med en **a**-bistav på huvudstaven. På träsnittet B 178 går bst emellertid nedtill in till hst, och runan blir sålunda **p**, ehuru till utseendet tydligt skilt från 33 **p** och inskriftens övriga **p**-runor. Runan skall givetvis vara ett **u**, och det är svårt att förklara **a**-bistaven annat än som felristning. Även **a**-runan i 15—18 **latu** (i stället för **litu** eller **letu**) är anmärkningsvärd.

Ett nordiskt mansnamn *Siafi* är tidigare känt genom ett medeltida belägg från Uppland (Lundgren-Brate). Det är utan tvivel svag form av adjektivet fsv. *sæver*, *siæver* 'lugn, stillsam, saktmodig, sävlig', närmast brukat såsom tillnamn. — Kvinnonamnet *Heðinfast* förekommer även i inskriften L 139 Gista, Bälunge sn. Jfr E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 100 (där de båda beläggen för kvinnonamnet *Heðinfast* dock felaktigt blivit upptagna under mansnamnet *Heðinfastr*).

Tolkningen av 23—29 **stainil** som *stæinhæll* är givetvis något osäker. Måhända är 29 **i** fel- läst för **f**; man väntar här prepositionen *æftir*. 30 **a** är sista runan i ett substantiv i ack. sg. m., sannolikt *bonda*. Uttrycket *bondi goðr* (ack. *bonda goðan*) tillägges ofta efter den dödes namn såsom ett hedrande eftermäle (t. ex. Ög 94, 119, 207, Sö 19, 195, 208).

Stenen har varit rest över en man, vars namn stått på det förlorade toppstycket, av hans söner — eller möjligen hans bröder — Torkel och Sæve och hans hustru Hedenfast.

436. Arnberga, Husby-Ärlinghundra sn.

Pl. 69.

Litteratur: B 180, L 547, D 2: 215. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 3, bl. 138; O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 2, s. 440; UFT h. 2 (1872), s. 30, h. 5 (1876), s. 105; E. Brate, *Anteckningar* 1909 (ATA).

Äldre avbildningar: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 180); Dybeck a. a.; Brate foto 1909 (ATA).

Runstenen står på gårdsplanen vid Arnberga, 9 m. SSV om huvudingången. Den flyttades till sin nuvarande plats i början av 1930-talet. Tidigare har den stått invid södra väggen till en numera riven statbyggnad.

I *Ransakningarna* meddelas, att »widh Arenbärgä finnes nu nyligen opfunnin 1 Runsteen». På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* finnes påskriften: »Arberga Husby Sochn» (B 180 och L 547: »Arberga»). Celsius: »Husby Sochn Arnberga by, en vääl och rund huggen sten som en pelare. Vidi d. 26 Majj 1728.» Dybeck: »Stenen står nu på byns norra gård.»

Ljusgrå sandsten. Höjd 0,80 m., bredd 0,50 m. Ristningens höjd 0,30 m. Stenen utgör fotstycket av en sandstenspelare med elliptisk genomskärning. Ristningen är tydlig med fina, smala ristningslinjer. Ristningen har bestått av två inskriftsrader, omgivna av ramlinjer. Runorna läsas i båda raderna nedifrån uppåt; den nedre raden läses först.

Inskrift:

fryrikr : l ... ok : iftā ...
5 10

Frøyrikr l[et] ... ok æft[iR] ...

»Frörik lät ... och efter ...»